

821.135.1

scriitori
români
contemporani

DANIEL VIGHI
VIOREL MARINEASA

PAS DE DEUX

PROZĂ SCURTĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

© HUMANITAS, 2023

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Vighi, Daniel

Pas de deux / Daniel Vighi, Viorel Marineasa. –

București: Humanitas, 2023

ISBN 978-973-50-7884-3

I. Marineasa, Viorel

821.135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

În urmă cu trei decenii am pornit (la porunca revistei *Orizont*) la meremesisirea unor reportaje literare. Am ajuns pe Valea Mureșului, la castelul contelui boschetar Pubi Teleki. Printre altele. Pe la mijlocul celor treizeci de ani ne-am învrednicit a doua oară să purcedem la asemenea întreprindere, de data asta printr-o alcătuire de texte stereo, cu provocări reciproce, cu prezențe la fața locului, bunăoară prin curțile interioare ale cetății sau prin pusta cu aspect neolitic de la Parța, pe malul Timișului, sau prin pădurile din Munții Pădurea Neagră, pe drumurile de la Schloss Solitude. A ieșit de aici o stereo-carte cu stereo-proze (*Plânsul bătrânului tenor dramatic sovietic: Memorator pentru tanchiști*, Editura Diacritic). Acum răspundem unui alt îndemn al lui Mircea Mihăieș: să ieșim din hibernarea textuală și să ne reapucăm de ceea ce am înfăptuit la un interval de un deceniu și jumătate. Am zis să trecem la investigații în care să amestecăm reportajul literar cu memorialistica și proza de călătorie. Așadar, pe cai, domnilor cititori, ne apucăm de treabă!

AUTORII

CIMITIRE

Prin cimitirul de pe Rusu Șirianu. Eu, indiferent, Vio, posac

Vreme de toamnă caldă, cu lumină irizată ca în poveștile lui Bruno Schulz. Pășim cam morocani (citește posaci) pe strada Cozia spre Independenței. Vio îmi spune despre stresul călătoriei ce are a face la Frankfurt. Îi dau dreptate, am trecut prin asta, avem de-acum amândoi alibiul vârstei, numai bună pentru odihnitoarea retragere în nimicul binefăcător al clipei – vestibul al mării înfăptuiri care ne așteaptă. Una la care mă gândesc adesea cu mirare amestecată cu emoție și ușoară spaimă, vorba fie-iertatei mele bunici din vremurile îndepărtate ale liceului, care-mi zicea cuvinte pe care atunci nu le pricepeam și-mi pare că le pricep astăzi: „Ehe“, zicea, „vine vremea, ș-acuma a și venit“. Nu înțelegeam pivnița polisemantică a oftatului acela sapiențial pentru că, pur și simplu, eram atunci departe de anticamera asta în care suntem acum, aproape de vârsta bunicii mele, pe când pășim împreună pe strada Cozia spre Independenței, Vio, posac, eu, tihnit-indiferent în lumina ca de miere a amiezii de toamnă.

Îmi spun în ritmul sacadat al clămpănitului la keyboard: „Ce frumoasă poate fi câteodată toamna, domnule dragă, nici că-ți pot povesti ce hodină în hodină mă cuprinde când o cutreier cu ochii, acum, pe ulița Cozia, colț cu Independenței, peste nucul oarecare, peste gardul oarecare pe lângă care trecem, eu plictisit-exaltat, Vio apăsător de stări contrarii“. „Haida pe aici“, îi spun, și Vio îmi dă grăbit dreptate când deschid ușița din tablă și fier beton din spatele cimitirului de pe Rusu

Șirianu și ne slobozim printre cruci de marmură cât se poate de nicicum – moartea, domnule dragă, ne aduce pe toți în bicisnicia banală a kitschului funerar, imbecil, și cretin, și impudic ca o bășină nepotrivită la o petrecere simandicoasă, un eveniment de un prost gust la care musai să ne supunem dincolo de voință și faptă, pentru că, nu-i așa?, n-ai cum protesta, n-ai cum zice că totul este urât ca dracu', că ești înțolit de alții ca un mire de mahala din poemele lui Miron Radu Paraschivescu, sub șlaierele ieftine, cu pantofi noi cu talpă din carton. „Ehe, bată-vă să vă bată de decedați“, zici, pe când intrați pe ușița din dosul cimitirului de pe Rusu Șirianu.

Pe aici, prin zona asta este și mormântul Alexandrei Indrieș, pe care îl tot cauți o dată pe an, de Ziua Decedaților, în ziua de întâi noiembrie, și n-o mai găsești. Adică de găsit, găsești ceva, că de fiecare țî se ridică în urechi glasul răgușit de tabac al Demult Plecatei, o auzi, îi dibui vocea pe la cenaclurile Uniunii, rămase peste ani la fel, ca metafizica aiuritoare a fotografiei pe care am găsit-o în podul casei lui Ucunuțu de pe Memorandului, casă centenară, care a fost, până prin deceniul morții lui Gheorghiu-Dej, proprietatea unor evrei timișoreni, care „s-au luat și s-au dus la Sion“, vorba lui sora Nasta, mama lui Ucunuțu, soră medicală la doctorul Ignat de la Spitalul CFR.

Și, cum zic, Alexandra/Gloria vorbea tabagic la Cenaclul Uniunii, rămasă la fel ca fotografia aceea mare pe care am dibuit-o într-un cufăr din podul casei moștenite de la Ucu și de la sora Nasta, cufăr înconjurat de sticle pătate de căcat de șoa-reci și de praf, sticle de un sfert de litru pentru sifon cu scriere unguerească pe uiagă, acolo era o fotografie cu un Demult Decedat la care m-am uitat cutreierat de simțăminte horror-metafizice, de parcă aș fi dat nas în nas cu Arătarea, cu Pricoliciul, cu Strâgoniul.

Intrăm acum în lumina de toamnă mierie printre buruienile țintirimului de pe Rusu Șirianu, scăpate din chepengul betoanelor – „peste tot betoane“, îmi spunea Gerhardt Csejka pe când tândăleam în cimitirul din pădure de lângă Schloss

Solitude, pe bancă în Waldfriedhof, fără nimeni primprejur, cu veverițe, flori, kitschuri duioase, „dar fără betoane, domnule dragă“, și Gerhardt conchizând pentru veșnicie, „la noi sunt betoane ca să nu mai grijească nimeni mormintele“ (aici se adaugă Gerhardt realităților valahe ca în versul acela al lui Bacovia, „mă adaug și eu la convoi“, așa zicea Marele Agonic. Ascultați, rogu-vă, ce superbie de poemation ne zice Marele Agonic: „Dar, iată, și-un mort evreiesc... / Și plouă, e moină, noroi – / În murmure stranii semite / M-adaug și eu la convoi / Și nimeni nu știe ce-i asta“).

Trecem mai departe, este amiază, toamna vulpoaie se lăfăie peste noi și peste kitschul funerar, și Vio îmi atrage atenția că sintagma „toamna vulpoaie“ aparține decedatului prieten de la „Pavel Dan“, poet al căruțașilor din Kuncztelep, pompierul Ghiță Pruncuț, căruia amicii de pahar îi ziceau Umbră Veche. Stă și el la Rusu Șirianu, nu departe de Gloria Lillin, alias Alexandra Indrieș. Îl aud cum recită cu voce de stentor predicator la pocăiți în birtul de la grădina de vară Cina versurile duios neghioabe „mă simt în cimitir precum acasă“. Are o cruce de piatră Ghiță, cu numele și anii vieții, iar dedesubt fratele lui a cerut să-i fie trecut în veșnicie cuvântul „Poiet“. Așa, ca să se știe. Salutare, Umbră Veche, îi zic pe când trecem pe alea oarecare, la vreme de toamnă. Eu, indiferent, Vio, posac.

DANIEL VIGHI

Scandând echipe-n țintirim

Îmi spunea Mama cu obidă în glas: „Ce-i tot dai să citească? Ce-i bagi în cap? De la școală se întoarce acasă prin cimitir. Acolo-și face programul până seara târziu. Turuie tot timpul despre ce scrie pe cruci, despre ce discută groparii, despre comportamentul păsărilor care se aciuiază prin arbuști. L-ai îmbolnăvit“. Vorbă grea. Cum știa ea să-ți paseze responsabilități peste poate, să te încarce de vini covârșitoare! Crezusem, din

statutul unui deprimat de lux, că ne complacem doar într-o macabră zburdălnicie estetică. Fără prea multă școală, Mama intuise mai bine primejdiile care-i pândesc nepotul după un dopaj cu lecturi ce te fac să-ți ieși din țâțâni. Da, pe mine mă derutase cu aparenta lui veselie atunci când recita *wunder-team*-uri și *ripenzii* alcătuite din morți, la concurență cu bunicul său, rămas la clasicul atac al campioanei naționale din anii treizeci: Bindea–Beke–Ciolac–Schwarz–Dobay, goleadori pe care am avut fericirea să-i prind în viață (cu excepția celui din centru, un boem care a sfârșit-o prematur, dar, în compensație, l-am vizitat, împreună cu poetul Eugen Bunaru, expert în problematica Fabrikului (ortografie sui-generis, n.n.), la locul de veci de pe Mătăsărilor într-o dimineață de toamnă cu soare catifelat, ce te împingea la melancolii STAS, dar îți dădea și-o poftă irepresibilă de a-ți consuma la infinit starea blegoasă) și să le ascult povestea. Uite ce tripletă se poate alcătui din succesiunea asta de cavouri, Ursea–Iațcu–Tudurogea, scanda adolescentul râsu-plânsu’, iar eu intram în combinație, fă-o mai multietnică, îl sfătuiam, mai pe gustul măhăleanțului și al fabruklerului (trimitere directă la cei ce stăteau în cartierele Mehala și Fabrik, mari consumatori ai jocului de dat cu piciorul în bășică, *druckeri*, adică suporteri pătimași). Iar memoria lui prodigioasă, dar și imaginația-i arborescentă îi dicta la secundă un „11“ de vis, imbatabil în amicala competiție mondială de Apoi: Traubok–Polgyecz, Zsok, Camciotco–Termla, Tămăduie–Fofolani, Curca, Brighitescu, Clopter, Psedocika. Sigur, au fost și variante mai tari, însă cine să le țină minte. Eu nu m-aș mai încumeta la zburdălnicit existențial prin vechile toposuri, deși asociatul de pagină mă îndeamnă cu meșteșug, el însuși știindu-se inspirat din preumblări printre morminte, căci nu degeaba Rozalia Massong a ajuns personaj central într-unul dintre romanele sale. Surâsul trist nu mă mai prinde, iar leșia simbolică de pe cerul gurii devine una efectivă, damfurile bătrâneții sunt insuportabile chiar și pentru cel care le emană.

Călcăm oțios pe propriile urme. Deunăzi am căutat cu Vasile groapa lui Ghiță, cel ce zicea, încă viu fiind, că tare-n larg îi este hălăduitul p-acilea, printre morții cuminți. N-am găsit prea lesne locul. Simțul de orientare ne lăsase baltă. Cimitirul era gol cât cuprinde, numai lângă noi se găsiră doi, o doamnă cu săpăligă, ea dădea mai mult din gură decât cu unealta, în dreptul ei se oprise un bărbat, pare-se veche cunoștință, ne aruncau din când în când priviri suspicioase. Ploua mărunț, pișcător. Vasile se foia, nețul pe care scria *Cumpărați numai produsele noastre!* foșnea însuportabil în mâinile lui șovăitoare. Scoase sticla de votcă, i-am făcut semn să-i dea celui din pământ, iar el s-a executat, a turnat din abundență, apoi mi-a întins o doză de bere. Am căutat s-o deschid fără zgomot, am pitit-o cu palma cât am putut, cădea ca naiba pe frig, niciodată n-am știut să beau din cutiile astea, un fir de lichid mi s-a scurs până spre buric, hai să plecăm, i-am șoptit, nu mă simt cum trebuie cu ăștia alături, Ghiță o fi luat notă de buna noastră intenție, continuăm pomenirea în altă parte.

Am vrut să dau singur de domiciliul ciolanelor lui Ghiță. Degeaba. Mi-am amintit cum am bântuit ceasuri întregi în Calea Șagului căutând cu Mama și cu mătușă-mea unde e înmormântată mama lor, cea care le părăsise pe când erau copile pentru a-și căuta norocul în lumea largă. Am dat în cele din urmă de un soi de administrator, însă acela nu avea scriptele la îndemână, ne-a amânat *sine die*. După o vreme, partea respectivă din cimitir a fost rasă fără prea multe avertismente, Ceaușescu avea nevoie de un traseu pe măsură atunci când venea în vizite de lucru la întreprinderile din zonă. Și apoi, se zicea cu codeală, Tovarășul face alergie la cruci și la gropnițe. Mama nu și-a iertat asta, s-a încărcat cu vina de a nu-i fi putut recupera osemintele, iar culpa mi-a transmis-o și mie, deși acea femeie care fusese bunica mea nu s-a învrednicit să mă vadă vreodată. Avea Mama talentul de a-și încărca ființa-i fragilă de păcate nesăvârșite și de a-i face și pe cei din jur să le resimtă, de a le scurta bucuriile când ajungeau la o durată

CUPRINS

CIMITIRE

Prin cimitirul de pe Rusu Șirianu. Eu, indiferent, Vio, posac — 7

Scandând echipe-n țintirim — 9

BEGA

Domnul neamț Frăitoceanu din Freidorf — 13

De la Krúdy la Gyusi — 16

VAPORETTO

„Nu-i mai nimic de făcut“, zice — 19

Ce o fi cu Adi? — 22

FABRIK KUNCZ I

„Toți bețivani“, zice — 25

Lumpen — 28

FABRIK KUNCZ II

Dincolo de fruntariile Fabrikului — 31

Cooperatie meșteșugărească — 33

BĂTRÂNI

Mama Leana s-a dus „la ăi mulți“ — 36

„Mă duc să dau boambe la hoară“ — 38

SIFOANE VECHI. SODA

Sar feieș de pe podul Marei — 42

Sodaaa! Miloonăăăă! — 43

MĂCELARI

Henteșul pleacă seara — 46

Balada blândului casap

(dacă nu-l punem la socoată și pe agerul socotitor) — 48

MUIERI MĂISTORIȚE

Historia incrementorum atque decrementorum — 51

Chișița? Vintage! — 53

MOȘI

Mai mulți moși — 56

Colecție: Dărăbel, Otata ș.a. — 58

BABE

Povestiri cu baba mea — 61

Oauă de la baba Persa — 63

REVOLUȚIA

Strigătul — 66

Rădăcini — 69

EUGEN

Pe urmele unui domn, printre case bătrâne — 72

„...eram noi înșine în acel vis al morților“ — 74

MUZICA BĂNĂȚEANĂ

Patru boi leagănă carul — 77

Ciurciurliu-liu, duce mort pră viu — 80

BOALĂ

O milă nesfârșită — 83

Robertson nu înscrie nici la reluare — 85

STAREA LIRICĂ

Storytellers cu azilul lor — 88

„Ți-ai forțat norocul“ — 91

ȚIGANI. RROMI

Pe Valea Mare, în mijlocul comunității — 94

Un puriu sandilău — 97

LA GRĂDINIȚĂ

Pe tron — 100

Memorator de grădiniță — 102

SMARANDA

Lupta Tușichii — 106

Cu o mână-n șold — 109

POLITICA PARTIDULUI

Broasca și martirii de la Doftana — 112

Nu te uita înapoi că vine veverița roșie! — 115

NUNTA

Dacă vezi că nu și nu, atunci dă-i tare, nu te lăsa! — 118

La nunți ușchite... — 121

LIVIUS CIOCÂRLIE

Căuta cu grijă prin pachetul de țigări Carpați fără filtru — 124

Un abur bonom și vag melancolic — 127

CÂINI. PISICI

O scenă ca din altă lume — 130

Fabulă — 132

MAȘINA DE SCRIS

Erika, așa se numea — 135

Pattern — 138

ȚIGĂRI DE ODINIOARĂ

Moșii de la uliță duhăneau Naționale — 141

Inventar pe dosul unui pachet de Naționale — 143

PROLETARIAT. FEMEI DE SERVICIU

Povești cu reprezentanții clasei muncitoare — 147

Locțiitori la mătură — 150

CLOSETUL

În hăislașul depresiilor — 153

Scatofilie — 155

BOLILE COPILĂRIEI

Cu cioclodul între dinți — 159

Zei, semizei, eroi — 162

LA ARMATĂ

Pluton, la stânga! — 165

Cohn-Bendit. Dubček. Tanti Tanța — 168

COMERȚUL SOCIALIST

La drum, cale de cinci metri — 171

Un sceptru pentru gestiune — 174

DEPORTAREA ÎN BĂRĂGAN

Amintiri din ceața vremii — 177

Spațiu excedentar — 179

SPORT

Pe bârnă — 182

Olimpiade, campionate — 185

ÎNVĂȚĂMÂNTUL POLITICO-IDEOLOGIC

„Mănânc și plâng. Mănânc!“ — 188

Am petrecut în ședințe un sfert din viață — 190

PÂCLĂ. CEAȚĂ

Nu aud nimic — 194

Bură — 196

SOLDAȚI RUȘI. SOLDAȚI NEMȚI

Cătanele pe ulița noastră — 199

Cu Ivan pe divan — 202

POMPIERII VOLUNTARI

Mundirul și cascheta — 205

Labașințul pătimirii lor — 208